

15/1

SKELETT I GARDEROBEN: HORATIO BOTTOMLEY

Bottomley (i hög hatt) och några av hans kumpaner.

MAN KAN LÄSA många historiska skildringar från det tidiga 1900-talets England utan att träffa på namnet Horatio Bottomley; han nämns exempelvis inte i Churchills eller Amerys memoarer. Och dock var Bottomley under åtskilliga år ryktbar som politiker och utgivare av en av landets största tidningar, en mera inflytelserik publicist än Northcliffe och Beaverbrook, en mera eftersökt talare än Churchill och Lloyd George. Den uppenbara och väsentliga orsaken till tystnaden är att Bottomley var en storsvindlare, vars karriär slutade med en dom på sju års straffarbete. Men obehaget inför Bottomleys figur och position ligger djupare. Han framstår som en dementi på allt som det är ordinärt och korrekt att säga om det engelska folket och det engelska samhället. "Sådant har inte kunnat hända här", det är den naturliga reaktionen inför berättelsen om denne lysande skojare, en Felix Krull i gigantiskt format, men inte utan ännu mera obehagliga likheter med Mussolini och Hitler.

Äntligen har en god biografi, intelligent och vederhäftig, ägnats mannen. Författaren är Julian Symons (*Horatio Bottomley, The Cresset Press, 25 shilling*), uppskattad för sina böcker om Dickens och Carlyle. Arbetet bör lämpligen studeras jämsides med en annan nyligen utkommen bio-

grafi, en av R. J. Minney författad panegyrik över Bottomleys gamle kompanjon J. S. Elias, som förblev tidningskung och i sinom tid kreerades till viscount Southwood.

Horatio Bottomley föddes 1870 av en fattig skrädderiarbetare och hans hustru. Föräldrarna dog båda innan sonen var fem år gammal; han fick sin torftiga uppfostran i en skola för föräldralösa barn. Någon klagan över en hård och glädjelös barndom finns emellertid inte i Bottomleys talrika uttalanden om sina livserfarenheter. Han tycks från början ha funnit sig någorlunda väl till rätta; ett gott för att inte säga festligt humör hörde till de tillgångar som han till det sista lyckades behålla. Då föga eller intet var känt om hans härkomst, kunde han brodera på detta ämne liksom på alla andra; tidigt började han sprida ryktet att han var utomäktenskaplig son till den berömda fritänkaren och radikalen Charles Bradlaugh, och under sin valmakts dagar hade han alltid en statyett av den store mannen i sitt mottagningsrum. Efter skoltidens slut arbetade han några år som springpojke, bodbiträde och bokhållare. Vid tjuguar års ålder gifte han sig med en jämnårig flicka, som senare förvarades på ett lantställe utanför London eller i Nizza och tycks ha levat i ovetenhet om

makens bedrifter. Några år efter giftermålet började Bottomley på fullt allvar sitt arbete som yrkes-svindlare och fortsatte därmed oförtrutet i fyrtio år.

Det första skedet, fram till början av 1900-talet, var bolagsskojets, en form av bedrägeri som tidens lösa lagstiftning på området gynnade. Med ett kort avbrott i form av konkurs 1893 levde Bottomley på att bilda bolag, vilkas tillgångar och verksamhet var helt eller nästan helt fiktiva. Aktieemission startade under väldig reklam; priset på aktierna drevs i höjden genom en första hög utdelning, i regel 20 procent, sedan kom likvidation eller, vanligen, en rekonstruktion, som innebar avskrivning av en del av det gamla kapitalet och återstodens överförande till nya "företag". Många av de till flera tiotal uppgående bolagen gällde guldgruvor i Australien; inte ett ens av guld blev emellertid framgrävt. Under tio år, 1893—1903, beräknas Bottomley ha bildat bolag med ett sammanlagt aktiekapital av 25 miljoner pund (450 miljoner kronor), och hans personliga vinst på affärerna anges till tre miljoner pund.

Bolagsbedrägerier var omkring sekelskiftet inte alltför ovanliga, men Bottomley intar en särställning genom att han förtjänade så kolossalt på rena luftaffärer. Vad han satte in i trafiken var charm

och övertalningsförmåga. Omedelbart bestickande var han inte — kort, med ett grovhogget ansikte, tjockare och bredare för varje år — men han betvingade genom älskvärdhet, skryt, våltalighet och snabbhet i repliken. Enskilda kapitalister, vilkas pengar han ville sätta i omlopp, möten av aktieägare, domare och jurymän, alla föll för honom; i de många rättegångar i vilka han var svarande uppträdde han i regel som sin egen advokat, excellerande i lustigheter, förvillande inpass och moraliserande retorik. Bolagens bokföring sköttes så slarvigt att bevisning om bedrägeri var svår att åstadkomma; aktieägarnas namn blev ofta inte ens antecknade, och då likviderna för köpta aktier började inflyta tog Bottomley dagligen grabbnävar av guld och sedlar utan en tanke på anteckning och redovisning.

Bottomleys livsföring har jämförts med Edvard VII:s. Kvinnor, spel och champagne var fritidsproblemet lösning. I London, landsorten och Paris underhöll han ett antal damer, gärna varietésångerskor. Ett kapplöpningstall jämte höga vad representerade spelet. Mest framstående tycks han ha varit som champagnekonsument; frukosten bestod ofta av rökt lax och champagne, varvid laxen stundom lämnades orörd, och inledningen till varje affär var förtärandet av ett par buteljer. Att Bottomley i årtionden kunde förena det ständiga supandet med ett ganska hårt arbete — svindlerier av detta format är inte någon sinekur — visar en oerhörd vitalitet. Det ivriga, festliga, generösa draget var den stora framgångens förutsättning; det stall av vänner och väninnor som han omgav sig med tyckte verkligen om honom, och han var uppenbarligen mycket trevlig på ett lågt plan. Till den sexuella kapaciteten och den goda magen kom ett oöverträffligt robust samvete. Bottomley bedyrade ständigt att han var en hjärtegod, oskyldigt misstänkt och förföljd människa; rimligen måste han ha varit medveten om sina bedrägerier, men han hade den födde brottslingens förmåga att betrakta sig själv som i något slags djupare mening oförvitlig.

Året 1906 blev en milstolpe i engelsk historia och likaså i Bottomleys karriär. I viss mån hänger dessa fakta samman; vid det politiska jordskredet i januari 1906 invaldes Bottomley med väldig majoritet i underhuset som liberal representant för South

Wickney i London. Samtidigt började han i stor stil sin journalistiska karriär med utgivningen av John Bull, som småningom nådde en upplaga av två miljoner. John Bull var, även under denna pennypressens genombrottstid, något märkvärdigt i fråga om vulgaritet. Sentimentalitet och moralism, avslöjanden från massageinstitut och kapploppningar, anklagelser för utsvävningar, perversitet och korruption, sensationer och groteska pristävlingar — varje nummer innehöll något som kunde förgylla okunniga massors kvällar med lystnad, spekulation, ilska och självbelåtenhet. Man hade artikelserier om "Den depraverade doktorn" och om "Smutsiga scener i Soho" (allitterationer var obligatoriska), och då och då spanade man upp en verklig skandal.

I parlamentet, där Bottomley fick plats också vid de båda valen 1910, men framför allt i John Bull, utvecklade han sitt politiska program. "Grundtankarna" var de sedan ett århundrade för politiska svindlare ordinarie, nationalism och radikalism. John Bull, det var den verkliga engelsmannen, hederlig och lätturad, ett offer som skulle räddas från kontinentens snusk och dolska planer, men också från de många inhemska skojarna inom politik och finans. Det gällde att komma bort från partierna, med deras manövrer och intriger, och att upprätta en folklig, ärlig och effektiv styrelse, en "affärsmissig regering". John Bull trodde sig förnimma ett ständigt starkare rop från folket: "Giv oss en man!" Så här lät det i John Bull-föreningens sång, vid det första mötet sjungen i Albert Hall inför bland andra ett hundra parlamentsledamöter:

*If you would to Parliament
Business men of grit be sent,
Join the John Bull League.
Men and women who despise
Party tactics, party lies,
Foolish, fake election cries,
Join the League.*

Den politiska och publicistiska verksamheten hindrade inte Bottomley att ägna sig åt sin egentliga kallelse, förbrytarens. Genom John Bull drev han utpressning i skilda former; den vanliga var att göra antydningar om tveksamma transaktioner i stora affärsföretag och att inställa dessa angrepp då företagen "gjorde upp" med Bottomley själv eller införde jätteannonser i John Bull. Här till kom, i något mindre skala än förut, bolagsbedrägerier och mera privata kupper mot enskilda personer; av en enda rik och enfaldig man lyckades Bottomley genom falska förespeglningar och

loften på några månader få fram 100.000 pund. Bottomleys personliga utgifter uppgick till 2.000—3.000 kronor om dagen. Att de "hederliga" inkomsterna genom John Bull inte var fullt tillräckliga är dock knappast förklaringen till de fortsatta svindlerierna; för Bottomley hade det blivit lika naturligt att mjölka en godtrogen publik som för en diktator att fullfölja framgångsrika erövringar.

Det andra skedet omfattade omkring tio år och slutade med en katastrof. Många av processerna (gällande bedrägeri, utpressning och ärekränkning) klarades genom Bottomleys egen skicklighet och hans lysande advokater, men i ett par fall gick det gale. I ett ärekränkningsmål, där Bottomley av motståndaradvokaten kallades "den mest slipade tjuven i riket", dömdes han till ett stort skadestånd; att han inte blev åtalad för bedrägeri synes i detta fall ha berott på att målsägaren mutades. Något senare, på våren 1912, blev Bottomley efter en process som för varje uppmärksam iakttagare klarade hans skurkaktighet tvungen att gå i konkurs med skulder på 200.000 pund. Han hade genom knep och tillfälligheter ängat fångset, men hans karriär syntes vara slut. Då han som följd av konkursen avgick ur underhuset förklarade visserligen konservatismens unga ljus F. E. Smith — sedan lordkansler — att "hans frånvaro förminskade fonden av glädje, intelligens och sunt förnuft", men han undveks av sina tidigare kolleger och av allt respektabelt folk.

Bottomley lät inte slå ned sig. Han betalade en del skulder och sålde några kapplöpningshästar — i huvudsak bevarades stallet av hästar, kvinnor och medbrottslingar. Några månader efter konkursen började genom John Bull en ny serie av bedrägerier, som var fullt i nivå med bolagsskojet. Två år senare började världskriget, och Bottomley inträdde i sitt tredje och största skede som patriot, nationellt samvete, publicist, talare, politiker och stor-svindlare.

HERBERT TINGSTEN

Sin skildring av Horatio Bottomley fullföljer Herbert Tingsten om några dagar.